

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 824

CHICAGO, ILL., 28. JUNIJA (June 28th), 1923

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3839 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

OLJE, ŽELEZO, PREMOG.

Med vladami Anglije, Zedinjenih držav in Francije se vrši tekma za kontrolo nad oljnimi vrhovi v Albaniji. Angleška skupina je imela ponudbo za izrabljanje oljnih vrelcev v Albaniji že skoro v roki, toda mogočna Standard Oil je stopila vmes, kar pomeni, da je posegla v diplomatsko bitko ameriška vlada. Tudi Francija se bojuje za angleško kontrolo Albanije. Tako se potiska ta pesem naprej in naprej: Za olje, za premog, železo — ne samo v Albaniji, Anatoliji in Maliki, ampak v vseh deželah sveta.

Vlade se ne brigajo za interese svojih državljanov. Toda brigajo se za tistih par državljanov, ki imajo premog, olje, železo in ki hočejo izkoristiti te bogastve. Diplomacija ne zastopa državo, ampak interese, ki posedujejo naravna bogastva. Zastopa velike trgovske firme, truste, jeklarne itd. Zato imamo vojne. Kadar bo ljudstvo posedovalo naravna bogastva, produktivna in distributivna sredstva, bodo vlade zastopale ljudstvo in ljudstvo bo vlada. Danes je vlada olje, železo, premog.

Predsednik Harding rešuje barko svoje stranke z govori na svojem potovanju v Alasko. Propagira vstop Zed. držav v mednarodno razsodišče, ki ne sme biti kontrolirano od lige narodov. Harding in njegova stranka je prišla na imeno l. 1920, in v boj proti demokratom in Wilsonu je šla z devizo, da se Zed. države ne smejo vmešavati v kombinacije tujih držav, ampak morajo ostati pri taktiki izolacije. Toda olje, železo, premog in trgi ne poznajo izolacije. La Follette, Borah in drugi progresivni senatorji so proti vstopu Amerike v ligo narodov ali v mednarodno razsodišče. Ampak Morgan, Standard Oil, jeklarski trust itd., ne poznajo politike izolacije. Ameriška vlada se vmešava, toda njeni diplomati morajo navidezno igrati vlogo opazovalcev in svetovalcev, kar je nerodno za Morgana, Rockefellerja, Garyja, Armourja itd. "Progresivci" v republikanski stranki kriče, da je treba ostati pri politiki George Washingtona, ki je prvi uvedel načelo izolacije v odnošajih te republike z drugimi državami po svetu. Tudi Geo. Washington je bil v zmoti. Vsa izolacija je odvisna v tem, da ta republika ni bila v raznih

imperijalističnih zvezah, toda kljub temu se ni obvarovala vojen. Navzlic politiki izolacije je stopila v zadnji vojni metež. Progresivci, ki propagirajo izolacijo, niso progresivci. Cerkev je mednarodna, kapitalizem je mednarodni, delavske gibanje je mednarodno, ves svet je mednarodni. Časi, ko se ni vedelo, kaj je onstran tega ali onega morja, so minili. Ena mednarodnost se umika drugi, dokler ne nastopi prava mednarodna družba — socializem.

Harding se je na svojem shodu v Kansas City izrazil proti podržavljenju železnic. Podržavljenje ameriškega transportnega sistema bi bilo po njegovem mnenju "kolosalna napaka". Vzrok: država ni sposobna obratovati železnic. Država nima "privatne iniciative". Ko je prišla nad to deželo vojna kriza, ko je pričela Amerika reševati demokracijo, je prišel železniški sistem te dežele v kaos, ki je grozil popolnoma desorganizirati obrat na ameriških železnicah. Tedaj je posegla vmes država in kljub sabotaži železniških magnatov je uvedla na železnicah red. Ta eksperiment je stal ameriško ljudstvo ogromne vsote. Najprvo so magnatje spravili železnice iz reda, nato je prevzela upravo vlada, najela lastnike železnic na odgovorna mesta in delničarjem garantirala profit. Bila je igra v interesu olja, železa, premoga. Ljudstvo je plačalo, magnatje so želi milijone. Ako niso bili privatni lastniki v stanju voditi železniškega obrata v vojni krizi, in ako je bila država sposobna spraviti transportni sistem v red, zakaj bi ga ne bila sposobna upravljati in obratovati v normalnih časih? Harding ve zakaj. Zato, ker je država v rokah interesov, ki lastujejo olje, železo, premog in druga bogastva, in ker lastujejo vse to, je tudi vlada njihova lastnina. Harding to ve, ameriško ljudstvo pa ne. Zato bo prihodnjič najbrž zopet glasovalo za vlado privatnih interesov.

Sedemindvajset političnih jetnikov je predsednik Harding oprostil jetniških zidov in jih spustil na svobodo pod raznimi restrikcijami. Nekateri so deležni popolne pomilostitve, nad dvajset političnih jetnikov pa je ostalo v zaporih. Poleg teh imamo v zaporih politične jetni-

ke, ki so bili obsojeni od državnih sodišč. Harding je oprostil sedemintrideset drugih jetnikov, ki so bili v zaporih radi poneverbe na poštah, goljufij na bankah itd. Ljudje, ki so v zaporu radi svojih prepričanj, ki so nasprotna današnjemu družabnemu redu, niso zločinci, ker propagirajo družabni sistem, v katerem bodo izginili mnogi vzroki za zločine, n. pr. za poneverbo in korupcijo. Toda kdor propagira tako družabno preuredbo, se pregreši zopet interese olja, železa, premoga.

* * *

Ko je prišel predsednik Harding na svojem potovanju v Denver, so ga peljali v bolnišnico, kjer se zdravijo veterani svetovne vojne. Harding — kakor je navada ob takih prilikah — je bil zelo prijazen s fanti in jih zagotovil, da bo nepretrgoma skrbel, da bo vlada pravična ranjenim in bolnim veteranom svetovne vojne. Obljubil je še več. Kolikor bo v njegovih močeh, bo storil, da se od strani Zed. držav prepereči druga vojna. S tem je mislil: Ako se hočejo druge države vojevati, svobodno jim, ampak mi bomo gledali, da se ta dežela ne zaplete več v vojni kaos. Izgleda pa, da Harding ni verjel tem besedam, zato je dodal: "Če pa se dogodi, da bo ta dežela zopet prisiljena zagrabiti za orožje, bomo storili več kakor pozvali samo može v armado. Ako bom imel jaz kaj opraviti zraven, bomo potegnili v vojno službo vsak dolar in vsako drugo sredstvo."

S tem je tolažil bolne in pohabljenе vojake. Oni vedo, da so bili pozvani v armado le reveži, milijonarji so pa ostali doma in si nagražili novih milijonov. Mnogi vojaki so se vrnili bolni in s polomljenimi udi, pričakujoč, da jim bo država, ki jih je pozvala v vojno za zastavo, demokracijo, svobodo in bratstvo, naklonjena in po materinsko skrbela zanje. Izvedeli so pa, da se je število milijonarjev za časa njihove odsotnosti pomnožilo za tisoče. Torej taka je bila stvar? so se vpraševali. Ako pride do druge vojne magari čez par mesecev, ko bo Harding še predsednik, ne bo izvršil svoje obljube. On ne bo imel "nič opraviti zraven". Govorili bodo interese: olja, železa, premoga, mesarski in drugi trusti. Harding bo smel propagirati samo patriotizem.

* * *

To se je zgodilo v Colorado Springs. Ko se je predsednik pripeljal na postajo, ga je čakalo kakih sedem sto ljudi. Spremistvo je Hardinga opozorilo, da je nedelja. "To mi je udahnilo misel", je dejal predsednik, "da bi ljudem napravil pridigo." Nato jim je govoril: "Povem vam, moji vojaki, da svet potrebuje več Krista; človeštvo potrebuje duha, kakršnega je sejal Nazarenc. Če bi mogli prepojit človeštvo s Kristusovimi nauki, bi zavladovalo bratstvo med narodi in svet bi bil prerojen; vojne bi izginile, ali pa bi imele le male praske in človeštvu bi se zasvetilo novo upanje . . ."

Da, Warren G. Harding. Toda kako naj vlada tako krščansko mednarodno bratstvo, ko naj se nauki Nazarenca uvedejo v praksi n. pr. v jeklarnah, v rudnikih, predilnicah itd. Interesi olja, železa, premoga in drugi trusti podpirajo poedine cerkve, torej podpirajo krščanstvo. Ampak to je kapitalistično krščanstvo, ki ko naj zavlada bratstvo v razredni družbi, v družbi mezdnih sužnjev in gospodarjev? Mednarodno bratstvo BO zavlada med narodi! Vojne BODO odpravljene! Ta preobrat pa ne bo prišlo Hardingovo krščanstvo, ampak socializem.

* * *

Naprej, sodrugi, z gradnjo Jugoslovanske Socialistične Zveze!

Naš četrti redni zbor je za nami. Lahko reče, da je bil završen z najboljim uspehom, ki ga je mogel kdo po tolikih letih krize in boju in obstanek pričakovati.

Sešli smo se, ne da sodimo in obsojamo drug drugega. Ne; tako velikega se ni nihče čutil. Sešli smo se, da pogledamo drug drugemu v oči, izprašamo svojo vest, povemo drug drugemu svoje mnenje. Razumeli smo se brez kakšne posebne težave, kakor bi se morali pač ljudje čuti interesov vedno razumevati! Nič hudega si ni smo imeli očitati; najhuje izmed vsega, kar se nam je pripetilo, je bilo pač razdejanje — a to ni prišlo iz naše srede in se tudi ustavilo ni pri nas. Razdejanja so rodile vojne razmere, katerim kos ni bil niti tisti element, ki je vojno začel. Kaj smo mogli torej očitati sami sebi ali drugim? Nič. In tudi če bi komu kaj očitali — ali bi to kaj pomagalo? Nič.

Toda to nas ni odvrnilo, da ne bi pogledali z odprtimi očmi v preteklost — ne radi nje, ampak radi bodočnosti. Bodočnost je namreč futa reč, ki nam je pri srcu.

Zbor je sprejel celo vrsto resolucij, ki so po svojih vsebinah zelo važne za naše bodoče delo.

Nekatere so bile že objavljene v Proletarcu, druge bodo objavljene v zapisniku.

Četrti redni zbor je bil sam na sebi impozanten, tako dober, da si boljšega niti misliti ne moremo. Ali zbor sam na sebi še ne pomeni mnogo; sprejete resolucije same na sebi še ne pomenijo veliko; kajti če ni za njimi sile, če ni za njimi dobre volje, ki bi oživotvorila besede, ki so tamkaj, ostanejo vse resolucije brez pomena. Podobne so orehu, ki ima lepo lupino, a je v svojem jedru piškav.

Naša naloga, sodrugi je, da damo tem resolucijam živo gesto, krvi in mesa, to je življenja. To pa izvršimo najbolje, če pojačamo naše klobe, ustanavljamo nove, kjer jih še ni in delamo na vsi črti po navodilih, ki so izražena v resolucijah in v referatih.

V kratkem izide zapisnik. Vsakega sodru- ga in sodruginje dolžnost bo, da ga pazno pre- čita; kajti v njem bodo vse resolucije kakor tu- di pravila, po katerih se ima članstvo JSZ rav- nati do prihodnjega zбора.

Med tem ko izide zapisnik, bodo v teku tu- di priprave za izvolitev nove eksekutive in pa imenovanje kandidatov za tajniško mesto JSZ.

Če bo vsak klub sledil delu zбора in njego- nim sklepom, tedaj uspehi ne bodo izostali.

NAPREJ, SODRUGI, ZA GRADNJO JUGO- SLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE IN S TEM SKUPNE SOCIALISTIČNE STRANKE AMERIKE!

Tajništvo J. S. Z.

Konvencija farmarske-de- lavske stranke dne 3. julija.

Dne 3. julija prične v Chicagi konvencija farmarske-delavske stranke, na katero so po- vabljani zastopniki vseh drugih delavskih poli- tičnih organizacij v Zed. državah, med njimi tudi J. S. Z. V svojem pozivu pravi odbor ome- njene stranke, da se bo na tej konvenciji raz- pravljalo o ustanovitvi federativne stranke ame- riškega delavstva in ako pride do sporazuma, se taka stranka ustanovi na tej konvenciji.

Socialistična stranka je na svoji konvenciji meseca maja v New Yorku vzela to povabilo v pretes in končno sklenila, da ne pošlje zastop- nikov na konvencijo farmarske-delavske stran- ke v Chicagi. Za vzrok navaja vrsto argumentov, imed katerih je glavni ta, da neglede, koliko delegatov bo štela čikaška konvencija farmar- ske-delavske stranke, ne bo imela za seboj kak- večji del ameriškega proletariata, ampak le ma- le struje, ki pa pri formiranju velike delavske stranke ne štejejo veliko.

Komunisti so se nad tem sklepom sociali- stične konvencije razsrdili in jo napadajo. Prvice lete kakor za stavo in socialistično stran- ko pokopljejo vsaki dan stokrat.

Akcijo za federativno delavsko stranko je pričela ameriška socialistična stranka na de- taljski konvenciji l. 1921. Komunisti so jo ta- krat na vse načine napadali, češ, da si ji izmi- silila najbolj kompromisno taktiko. Kdor je čit- al komunistične liste takrat in danes, bo videl, koliko so se nazorji komunistov spremenili med tem časom. Ko je socialistična stranka poslala na vse unije in stranke okrožnice, v katerih jih je vprašala za mnenje o taki stranki so večino- ma odgovorile, da bi se dalo o stvari razprav- ljati, toda poziv za konferenco naj pride od unij ali 'vplivnih nadstrankarjev' v delavskih vrstah. Komunistom stranka ni poslala tiste okrožnice, kar so se v svojem časopisju izrekli proti vsaki

federativni stranki, kajti njihova takratna tak- tika se je razlikovala od današnje ko noč od dne. Do konference za enotno politično stranko je ponzeje prišlo in socialistom se je posrečilo pritirati stvar tako daleč, da so bili konserva- tivni unijski odborniki prisiljeni ustanoviti per- manentno organizacijo, kateri so dali ime "kon- ferenca za progresvno politično akcijo", katert je pridružena tudi socialistična stranka. Tudi komunisti so vprašali za vstop na zadnji cleve- landski konferenci, toda večina ga jim je od- klonila.

Zanimivo v ameriškem delavskem gibanju je to: Nekaj politikov je ustanovilo farmarsko- delavsko stranko s pretvezo, da mase ameriških delavcev ne marajo socialistov radi njih proti- vojne taktike in prevelikega radikalizma. Iz- kazalo pa se je, da marajo mase še veliko manj za farmarsko-delavsko stranko, ki si je prva leta priborila nekaj postojank, zadnje čase je pa že skoro vse izgubila, medtem, ko jih je so- cialistična stranka pridobila.

Komunistična stranka se je ustanovila iz levega krila socialistične stranke, ker se jim je zdela preveč konservativna. Ameriško delav- stvo pa tudi njim ni sledilo, in sedaj so se zedi- nili za kulisami s par političarji farmarske-de- lavske stranke za konvencijo 3. julija, na kateri se ima ustanoviti zopet nova stranka.

Oboji so obsojali ameriške socialiste, oboji so šli v boj proti socialistični stranki, sedaj, ko so oboji doživeli fiasko, bi pa radi, da jim so- cialistična stranka pomaga k uveljavljenju. Ker jim noče slediti, jo komunisti napadajo in jo psujejo naprej z izdajalsko, kontrarevolucionar- no itd.

Noben pošten človek se ne bi hotel družiti z lopovi, je dejal Debs. In ker "ekstremisti" oči- tajo socialistični stranki vsakojake lopovščine, jo imenujejo kontrarevolucionarno, "yellow", izdajalsko in tako naprej, obenem pa se hočejo s socialistično stranko zediniti, so tu samo dve možnosti. Ali komunisti namenoma blatijo in ne mislijo tega kar govore o soc. stranki, ker bi se drugače ne hoteli z njo združiti, ali pa so sami taki lopovi kakor socialisti, kajti če so po- šteni, se ne bi hoteli združiti z lopovi. Kdor mo- re in zna, naj razvozlja ta ključ. Tako je orisal stvar Debs in odgovor si lahko vsak sam na- pravi.

Sodnik, ki jemlje tisočake iz kapitalističnih usta- nov, ne more biti dober sodnik za ljudstvo, toda je la- hko zelo dober za tiste, ki mu dajejo subvencijo. Am- pak delavci tudi sodnikom ne bodo dajali subvencij, ker hočejo sistem, v katerem ne bo prostora za ko- rupcijo.

Denar evropskih držav ni osamljen v nizki vred- nosti. Če gre za kupovalno moč, je tudi sloviti ameri- ški dolar v vašem žepu le polovico tega vreden, kar je bil nekdanj.

Socialistična propaganda v unijah in drugih organizacijah.

Poroča Chas. Pogorelec
na IV. zboru J. S. Z. dne 28. maja.

Socialistična propaganda je eden glavnih delov naših aktivnosti. Ta propaganda pa je posebno važna med strokovno organiziranim delavstvom, katero še nima pravega pojmovanja o razrednem boju in ga v tem smislu, kot ga razumemo socialisti, večina unijskega delavstva sploh ne priznava. Seveda je tudi tukaj izjema; je nekaj unij, ki vodijo svoj boj strogo z razrednega stališča. Med večino članstva, oziroma unij v A. F. of L. pa velja parola "fair day's work for a fair day's pay".

Prilike, pod katerimi se je ameriško delavstvo organiziralo, so bile drugačne od onih v evropskih deželah. Tam je bila politična tiranija vladajočih slojev mnogo bolj občutna kakor tukaj. Zato ameriško delavstvo ni čutilo potrebe po neodvisni politični akciji, kakor v Evropi. Tam so bile politične organizacije prve, ali razvijale so se vsaj sporedno z unijami, medtem ko je bilo tukaj ravno narobe. Unije so se prve pojavile in politično gibanje delavstva je šlo separatno pot. Ameriško delavstvo je imelo več političnih pravic kakor evropsko; vojaške obveznosti ni bilo; smatralo se je v političnem oziru enakovredne z delodajalci. Demokratičnega čuta je bilo tukaj mnogo več kakor tam in to je ustvarilo posebne ameriške tradicije. Toda kapital se je koncentriral, kapitalizem je dobival svoje perfektne forme, zavladał je v politiki in si dobil politične institucije pod popolno kontrolo. Danes čutimo posledice. Brezmočno opazujemo, kako šibko je delavstvo v času stavk, ker nima politične zaslombe. To pa more dobiti le v svoji lastni politični organizaciji, sloneča na stališču razrednega boja. V nji se mora delavstvo družiti, izobraževati, se poglobljati v socialne probleme in voditi boj za odpravo sedanjega krivičnega sistema.

Pripraviti delavstvo za pravo pojmovanje razrednega boja, mu dati cilj, ideal, da mu ne bo edini smoter priboriti si par centov več plače na dan ali malo krajši delavnik, pač pa ga vsposobiti za borbo, v kateri bo hotel ves produkt svojega dela, v kateri bo zahteval socializacijo proizvodjalnih in distributivnih sredstev, z drugimi besedami, odpravo mezdne sužnosti, to nalogo morajo vsrčiti socialisti med unijskim delavstvom.

Res je, da so mezde danes višje kakor so bile, tudi delavnik je v splošnem krajši. Ne more se trditi, da niso to uspehi unijskega delavstva, toda vzlic temu ne živi delavstvo veliko udobnejše kakor nekdanj, kajti z povišanjem plač so rastle tudi cene življenjskim potrebščinam in to hitrejšje kakor plače. Posedujoči sloj ima v rokah vsa proizvodjalna sredstva in tako je v stanju držati delavstvo k tlom. Ako ga na eni strani prisilimo, da nam da nekoliko več, nam bo vzel na drugi strani nazaj to kar je dal in pri tem skrbel, da izčrpa iz delavca še več produktivne sile.

Naloga socialistov je opozarjati delavstvo na ta dejstva. Postati mora razredno zavedno in se lotiti boja in okreniti unije v boj proti kapitalizmu namesto samo za male priboljške. In kar je istotako važno, strniti se mora v svoji lastni politični stranki, da si pridobi tudi politično moč. Za svoj cilj si mora vzeti namesto "poštena plača za pošteno delo" geslo, da

zahteva vse, kar samo ustvarja. Doseglo pa bo to "vse", kadar bo industrialno in politično zadostno organizirano.

Kako naj socialisti vršimo to delo. Z vsemi močmi, ki so nam na razpolago. En način je širjenje naše literature. V vseh unijah moramo delovati, da v stanove svoje lastne čitalnice, kjer bodo dobili prostor naši listi in druga naša literatura. Vsaka unija morala biti naročena na več iztisov raznih delavskih listov in jih razdajati med razredno nezavedne člane. Pri raznih unijskih manifestacijah in drugih prireditvah je treba sodrugom paziti, da se dobe dobri socialistični govorniki in da se odstranjuje take, ki jim je vsa delavska zavednost v patriotizmu. Te vrste govorniki so ljubljenci konservativnih unijskih voditeljev. Gledati je treba, da unije prirejajo tudi predavanja, na katerih naj se govori članom o socialnih problemih s socialističnega stališča in se jim razlaga socialistična rešitev družabnih vprašanj. Unije bi morale se storiti za izobrazbo svojega članstva. Brezdvoma se bodo starokopitni voditelji v unijah protivili (in se protivijo) podvzeti take korake, toda tudi iz takih zaprek imamo izhod. Ako se branijo izvajati zaključki in voljo članstva, je treba delovati, da se jih odstrani in izvoli v odbore ljudi socialističnih nazorov.

Sodelovati moramo v vseh akcijah strokova in industrialno organiziranega delavstva, ki se vodijo na korist delavstva. Kjer mogoče, naj sodrugi prevzamejo vsa odgovorna mesta.

Na sejah se moramo udeleževati vseh razprav in debat in kjer je pri uniji ali katerikoli organizaciji najsibo podporna ali druga, več sodrugov, naj se spreje dogovore, da bodo zastopali na seji enotnost in skupno taktiko.

V zadnjem poletju sem se nahajal na agitaciji v Pennsylvaniji. V večjih slovenskih naselbinah sem opazil, da je bilo vodstvo stavke premogarjev takorekoč v rokah naših rojakov. Veliko bi se dalo doseči z dobro umerjeno taktiko, tako za našo propagando kakor za prizadeleto organizacijo, če bi bili sodrugi izredno izvežbani za vodilna mesta in v taktiki. Sem želje in pa zabavljanja, češ, ta unija je nazadnjaka, ono društvo ni tako kot bi moralo biti, voditelji organizacij so zanič itd., nas ne bo privedlo nikamor. Teba je delati, da bo unija boljša kot je, društvo tako kot bi moralo biti in da se tudi mi sami veliko učimo le postanemo boljše kot smo. To je delo, ki ga imajo vsi socialisti in ako ga bomo mi zanemarjali, ga se bo opravił nihče drugi. Torej ako hočemo, postanemo lahko v unijah vodilna sila.

Večkrat čujemo kritike, ki naglašajo v dopisih ali v pogovorih: voditelji so nazadnjaki, kapitalistične sluge, prodali so nas itd., nikdar pa ne pomislijo, kdo je bil tisti faktor, ki je omogočil tem ljudem postati voditelji, kdo jih je postavil na odgovorna mesta v organizacijah. Bilo je članstvo, ki jih je izvolilo, ali pa so prišli na krmilo radi brezbriznosti članstva, kar je koncem konca eno in isto, torej je krivda na članstvu in ni radi tega nič boljše kakor voditelji. Med je treba povedati, da je krivda pri nji, kajti drugje bo zopet postavila na krmilo nazadnjake in potem zaprej zabavljala. Torej jo je treba poučiti, da bo vedela, kje je krivda. Iskati jo samo pri voditeljih, je demoralizujoča in škodljiva taktika. Jaz smatram, da je vsaka organizacija, vodstvo vsake organizacije odsev mentalitete večine njenega članstva. Vzgojimo li članstvo v socialističnem duhu, pa bodo odpadli razni Gompersi, Lewisi itd. Dokler pa pustimo nazadnjakiškim elementom kontrolo, sami pa stojimo ob strani

in kritiziramo ter ne storimo ničesar za odpravo nadežja v unijah, smo soodgovorni da so unije take kot so.

Socialistična stranka v preteklosti ni delovala dovolj sistematično pri izvrševanju socialistične propagande v unijah, zato je prišla taka brezbriznost v strojne organizacije za samostojno politično akcijo. Premisliti se je gledalo na množenje glasov in premalo na socialistično vzgojo. Delavstvo se ni pripravljalo v misli, da bi postavilo socialiste na odgovorna mesta. Kjer se je to vršilo, vidimo, kako vse drugačne so unije, ki jih kontrolira zavedno delavstvo, od onih, ki jih kontrolirajo nazadnjaki.

V Ameriki ne bo nobena delavska politična organizacija mnogo štela, dokler ne dobi zaledja v vrstah mlajšega delavstva. Ako to vemo, moramo delati, da v unije pridobimo za našo stvar, ki je tudi stvar unijskega delavstva, le da se tega ne zaveda.

Naša propaganda za socializem med unijskim članstvom ali kjerkoli jo že vršimo, se mora opirati na nabene diference in kazati masi škodljivost taktike, kakršne se drže unijski voditelji stare šole, toda pri tem se je treba ogibati taktike, ki se jo nekateri tako radi oprijemajo, namreč taktike sumničenja in nikotnega obrekovanja, kar vse le prerado vodi v roke agentom-provokatorjem, ki so poslani v organizacije nalašč z namenom sejati nezaupnost, danes v konservativna vodstva, jutri, ko pridejo na krmilo radikalna, pa v radikalna. S tako taktiko se zanese v unije medsebojni boj, ki je organizaciji škodljiv in koristi kapitalistom. Vzgoja, prevdarna taktika, navajanje faktor, to je sigurna pot, ki vodi k duševnemu preobratu ameriškega unijskega delavstva in s tem k preobratu v unijah.

Delavstvo kakor je organizirano danes v obstoječih "craft" unijah, združene v Ameriški delavski federaciji, nima tiste moči kot bi jo imelo ako bi bilo organizirano po industrijah. Socialisti smo že po svoji logiki za industrialni unionizem. O problemu reorganiziranja ameriških strokovnih unij v industrialne unije se je že veliko govorilo, pisalo, propagiralo, delovalo na konvencijah, toda prav daleč še nismo dosegli. Do enega spoznanja se je pri tem prišlo: da se z razbitjem obstoječih organizacij, ne glede na njihova konservativna vodstva, nič ne doseže, z dualnimi organizacijami tudi ne, kakor so pokazale izkušnje do sedaj. Energije, ki se jih je porabilo v dualnem unionizmu, bi zalegle veliko več, če se bi jih porabilo v propagandi za preobrat v unijah A. D. F. Naša naloga v tem oziru je, da delujemo za industrialni unionizem in propagiramo amalgamacijo unij raznih strok v posameznih industrijah. Kapitalizem se združuje in je vsaj industrialno organiziran, zakaj naj bi torej delavstvo zaostajalo in se držalo starih tradicij strokovnih organizacij.

Tako sem na kratko navedel, kako bi mogli delati najboljše in najuspešnejše v interesu socializma in industrialnega unionizma v obstoječih unijah ameriškega strokovno organiziranega delavstva. Če bomo delali po teh potih, bomo gotovo dosegli to, kar hočemo, namreč, spremeniti unije v bojne organizacije razno zavednega delavstva.

Dokler je človek mlad in otročji, si domišlja, da veliko ve. Ko se nekoliko nauči, spozna, da nekaj ve; ko se nauči še več, se prične razgrinjati pred njim razlika, da zelo malo ve in čim več se uči, tembolj spoznava, da malo ve.

Če bi prišel Krist še enkrat na svet . . .

Morda ste že čuli o cerkvi sv. Trojice (Trinity church) v New Yorku. Zadnje leto je imela \$1,249,870 dohodkov. To je tempelj newyorških bogatašev, v katerem opravljajo molitve po šestih dnevih trdega dela pri kopičenju bogastev na Wall Streetu in drugje.

Stalni duhovniki omenjene cerkve so prejeli v preteklem letu \$78,758.34 plače, začasni duhovniki \$3,434.33, za goste se je potrošilo \$5,892.50, orkester, pevci in pevke so prejeli \$50,864.46, za luč in premog je bilo izdanih \$28,122.23, najemnina stanovanja za glavnega župnika \$7,550.30 in tako naprej.

Krist je izganjal kramarje iz templja. Danes so kramarji posestniki njegovih hramov. Iz bornih jaslic so ga položili na altare, okinčali z zlatom in dragimi kamni. Njegove slike vise v dragocenih okvirjih. Krist zatiranih in ubogih je postal Krist kramarjev. Dokler je živel, ni imel svojega prostora, "kamor bi položil glavo". Danes ima na tisoče razkošnih cerkva.

Ako hočete imeti nekaj zanimive slike o kapitalističnem krščanstvu, prečitajte knjigo "The Profits of Religion" in "They Call me Carpenter". Obe je spisal sodrug Upton Sinclair. Dobe se v zalogi Proletarca.

Senatorske volitve v Minnesoti.

Pri primarnih volitvah za nominiranje kandidatov v zvezni senat je zmagal v farmerski-delavski stranki Magnus Johnson, na republikanski listi pa governor Preus. Bitka bo med tema dvema. Pri zadnjih governerskih volitvah sta si tudi stala nasproti Johnson in Preus. Preus je zmagal z malo večino. Ako bo šlo minnesotsko ljudstvo v boj za farmersko-delavsko stranko kakor pri zadnjih volitvah, bo dobilo nov mandat v zveznem senatu.

Pri zadnjih mestnih volitvah v Minneapolisu so dobili socialisti sedem mandatov, katere so imeli že prej, sedem pa jih je dobila liberalna delavska koalicija, s katero so sodelovali tudi socialisti. Sedaj ima ta koalicija večino v mestnem svetu. Pri jesenskih volitvah so socialisti podpirali kandidate farmerske-delavske stranke in tudi pri volitvah 16. julija računa farmerska-delavska stranka na pomoč socialistov.

Socialistično časopisje je faktor, ki je kapitalizmu najnevarnejši. Socialistični tisk kaže nevednim masam gnilobo sistema, ki izkorišča ljudske množice, in kaže mu pot iz tega sistema v socialistični družabni red.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

III.

Zgodilo se je nekaj nepričakovanega in groznega. Med tem, ko je on spal, se je zgodilo nekaj velikega in važnega — spoznal je to takoj, še ko ni bil še čisto zbudjen, pri prvih zvokih neznanega, hripavega glasu, spoznal z onim postrenim občutjem za opasnost, ki je pri njem in njegovih tovariših tvorilo nekako posebno, novo čustvo. Hitro je postavil noge na tla in sedel, in že je krepko stisnil revolver, oči pa so med tem ostro in pozorno preiskovale rdečkasto meglo. In ko jo je zagledal še vedno v isti pozi, s prozorno rožnatimi ramami in grudmi in s zagonetno počrnelimi, nepremičnimi očmi, je pomislil: izdala me je! Pogledal je pozornejše, se globoko oddahnil in popravil: izdala me še ni, toda izda me.

Slabo!

Vzdihnil je še enkrat in kratko vprašal:

— No? Kaj?

Toda ona je molčala. Smehljala se je zmagoslavno in hudobno, gledala nanj in molčala — kakor da ga je že smatrala za svojega in se je hotela polagoma, brez naglice, naslajati nad svojo oblastjo.

— Kaj si rekla ravnokar? — je ponovil in se namršil.

— Kaj da sem rekla? Vstani, sem rekla, nič drugega. Dosti je. Naspal si se. Dosti je. Vse do svoje meje. Tu ni prenočevalnica, mili!

— Prižgi žarnico — je ukazal.

— Ne zažgem.

Prižgal jo je sam. In v beli luči je ugledal neskončno hudobne, črne, podbarvane oči in sovražno in zaničljivo stisnjena usta. In gole roke je ugledal. In vso njo, tujo, odločno, za nekaj nespremenljivo odločeno. Zoperna mu je postala ta prostitutka.

— Kaj je s teboj? — ali si pijana? — je vprašal resno in vznemirjeno in stegnil roko po visoki trdi ovratnik. Toda ona ga je prehitela, zgrabila ovratnik in ga vrgla nekam v kot za omaro, ne da bi gledala, kam.

— Ne dam!

— Kaj pa se to pravi? — je kriknil zdržano in zžrel njeno roko s trdim stiskljajem, tako krepkim, okroglim, kakor z železnim obročem, in tenka roka je brezsilno razprostrla prste.

— Pusti, boli! — je dejalo dekle; popustil je nekoliko, roke pa ni izpustil.

— Pazi se!

— No, kaj, mili? Ustreliti me misliš, da? Revolver imaš tamle v žepu, kajne? No, pa me ustrelj, bom videla, kako me boš ti ustrelil? Seveda, kaj pa drugega, lepo vas prosim, pride k ženski, pa leže sam. Pij, pravi, jaz bom pa spal.

Ostrižen, obrit, kakor nihče; misli, da ga ni bom spoznala. A na policijo bi ne hotel? Na policijo nočeš, mili?

Zasmejala se je glasno in veselo — in resnici je z grozo opazil: na njenem obrazu je ležala divja, obupna radost. Kakor da bi bila nena. In ko je pomislil, da je vse tako grdo poginilo, da bo treba izvršiti ta neumni, kruti, nepotrebni umor in najbrž vseeno poginili — ga je postalo še bolj groza. Pobledel je popolnoma, toda na zunaj je bil še vedno miren, vedno odločen. Gledal jo je, sledil vsaki njen kretnji in besedi in preudarjal.

— No? Kaj molčiš? Ali ti je jezik otrpal od strahu?

Prijeti ta gibčni kačji vrat in stisniti: niti krikniti ne bo utegnila. Tudi smili se mu — res, sedaj, ko jo drži z roko na mestu, obrabl glavo prav po kačje. Ne smili se mu, toda tam doli?

— A ti, Ljuba, veš, kdo sem?

— Vem. Ili — trdo in nekoliko svečano je spregovorila zlog za zlogom — ti si revolucionar. Slišiš?

— Odkod pa ti to veš?

Porogljivo se je nasmehnila.

— Saj ne živimo v gozdu.

— No, recimo . . .

— O, seveda, recimo. Pa ne drži mi roke. Vsi vi moški znate izkazovati svojo moč nad žensko. Pusti!

Spustil je roko, sedel in se v težki in uporni zamišljenosti zagledal v dekle. V njegovih lekih se je nekaj premikalo, nekaka kroglica je nemirno begala, toda ves njegov obraz je bil miren, resen in nekoliko žalosten. In zopet je postal v tej svoji zamišljenosti in žalosti oni prejšnji neznan, ki ji je moral biti najbrž zelo všeč.

— No, kaj si se zazijal? — je sirovo kriknilo dekle in je samo sebi nepričakovano pristavilo činično kvanto.

Začudeno je dvignil obrvi, ne da bi unaknil oči, in spregovoril mirno, nekam zamožljivo in tuje, kot da govori zelo od daleč.

— Glej, Ljuba! Gotovo, da me lahko izdaš, in ne samo ti lahko napraviš to, temveč vsakdo v tej hiši, skoro vsakdo na ulici. Držite ga, krikne, primite ga! — pa se takoj zbere na desetine, na stotine ljudi, ki se potrudijo, da bi ga zgrabili ali celo ubili. Toda zakaj? Samo zato, ker nisem nikomur storil nič žalega, zamo zato, ker sem žrtvoval celo svoje življenje ravno tem ljudem. Razumeš, kaj se to pravi: žrtvovati celo svoje življenje?

— Ne, ne razumem — je rezko odgovorilo dekle. Toda poslušala je pazljivo.

— In nekateri napravijo to iz neumnosti, drugi pa iz hudobnosti. Zato, Ljuba, ker krivični ne more trpeti pravičnega, ne hudobni do brega . . .

— Zakaj naj ga pa ljubi?

— Ne misli, Ljuba, da se namenoma hvaleži. Ti le poglej: kaj je moje življenje, celo moje življenje? Od štirinajstega leta se vlačim po ječah. Pregnali so me z gimnazije, pregnali doma — starši. Nekoč bi me kmalu ustrelili, če me je rešil. In če pomisliš, da tako celo življenje, celo življenje samo za druge — in ni ničesar. Ničesar! — Kako pa je to, da si tako dober? — je porogljivo vprašalo dekle; on pa ji je resno odvrnil:

— Ne vem. Menda sem se tak rodil.

— Jaz, vidiš, sem se pa slaba rodila. Pa sem šla menda z istim koncem naprej na svet, kot ti — z glavo! Pojdi, pojdi!

On pa, kakor da ni slišal. Z istim na znotraj obrnjenim pogledom v svojo preteklost, ki je sedaj v njegovih besedah vstajala pred njim, samim tako nepričakovana in preprosto junaka — je nadaljeval:

— Pomisli: šestindvajset let imam, na senčih mi že sive lasje, in še do danes — ustavil se je za trenutek, toda končal je trdo in celo ponosno: do danes ne poznam ženske. Razumna, sploh ne. In tebe vidim prvo takole. In, da povem resnico, nekoliko sram me je gledati tvoje gole roke.

Zopet je divje zaigrala muzika in od teptanja nog v salonu so se lahko potresla tla. In nekdo je v pijanosti divje vreščal, kot da žene čredo razjarjenih konj. V sobi pa je bilo tiho in tobačni dim se je lahko zibal in tajal v rožnati meglici.

— Tako, vidiš, Ljuba je moje življenje! — zamisljeno in strogo je povetil oči pod silo spominov o življenju, tako čistem in mučno preletnem.

Ona pa je molčala. Nato je vstala in vrgla ruto preko golih ram. Ko pa je srečala njegov začuden in skoro hvaležni pogled, se je nasmejala, rezko strgala ruto raz sebe in raztegnila srajco, tako da si je popolnoma razkrila eno polovico prozorno rožnatih in nežnih prs. On se je odvrnil in lahko skomignil z rameni.

— Pij! — je dejalo dekle. — Dosti je te neumnosti.

— Jaz sploh ne pijem.

— Ne piješ? Jaz pa; vidiš! — in zopet se je sprijetno zasmejala.

— Če imaš cigarete, — kadil bi.

— Slabe imam.

— Meni je to vseeno.

In ko je jemal cigareto, je z veseljem opazil, da je Ljuba popravila srajco — začel se je nadejati, da se vse še dobro izteče. Kadil je slabo, ne da bi vdihoval, in cigareto je držal kakor ženska, med dvema napeto stegnjenima prstoma.

— Saj še kaditi ne znaš — je dejalo dekle in mu jezno in sirovo iztrgalo cigareto iz rok. Pastil!

— Vidiš, že zopet se ježiš . . .

— Da, jezim.

— Toda zakaj, Ljuba? Pomisli: prav res, dve noči nisem spal; kakor volk sem bežal po mestu. No in če me izdaš, če me primejo — kakšno veselje boš imela od tega. Ampak živ Ljuba, se ne vdam . . .

Umolknil je.

— Ali boš streljal?

— Da, bom.

Muzika se je prekinila, toda oni, ki je podivil in poblaznel od vina, je vreščal še naprej; najbrž mu je nekdo v šali ali pa resno mašil z roko usta; in skozi prste je prodiral zvok še bolj divje in strašno. V sobi je dišalo po parfumu ali pa dišečem cenenem milu in ta duh je bil gost, vlažen, razuzdan; in na steni so nepokrito visela zmečkana in stlačena krila in bluže. In vse to je bilo tako gnusno in tako čudno je bilo pomisliti, da je vse to tudi življenje in da morejo tako življenje ljudje živeti trajno, da je začudeno skomignil z rameni in se še enkrat polagoma ozrl.

— Kako je tu pri vas . . . — je dejal zamisljeno in se s pogledom ustavil na Ljubi.

— No? — je vprašala kratko.

Pogledal jo je, kako je stala njemu nasproti, in razumel, da jo mora pomilovati; in komaj je razumel, se mu je takoj iskreno zasmilila.

— Revica si, Ljuba.

— No?

— Daj roko.

Vzel je njeno roko in jo spoštljivo prinesel k ustnicam; pri tem je nekoliko podčrtal svoj odnošaj k dekletu kot človeku.

— Ti — meni?

— Da, Ljuba, tebi.

Čisto tiho, kot da se mu zahvaljuje, je izpregovorilo dekle:

— Ven! Ven odtod, nesramnež!

On ni razumel takoj:

— Kaj?

— Poberi se! Ven odtod. Ven! !

Molče je z velikimi koraki stopila preko sobe, pobrala iz kota beli ovratnik in mu ga vrgla s takim izrazom studa kot bi prijemala za najbolj umazano, povaljano cunjo. Prav tako molče si je začel on mirno, prezirljivo zapenjati ovratnik, ne da bi se sploh še hotel ozreti na dekle; toda že prihodnjo sekundo je Ljuba divje zakričala in ga s silo udarila po neobritem licu. Ovratnik je odletel na tla, tudi on se je komaj udržal na nogah. Bil je strašno blede, skoro posineli; še vedno molče, še vedno prezirljivo in ponosno začuden, se je zastrmel v Ljubo s svojimi težkimi, nepremičnimi očmi. Ona je razburjeno soplala in z grozo gledala nanj.

— No?! — je izdahnila.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

Važno je dalje Markovičevo delo med dijaštvom, katero je vedno navajal k študiju realnih predmetov, da bi deželo tako čimprej gospodarsko dvignil: mlajše in sposobnejše prijatelje med dijaštvom je pa pritegoval k prevajanju najvažnejših del socialistične literature na srbščino. Potom dijaštva in lastnega književnega delovanja je tudi odločilno vplival na razvoj lepe srbske literature, ker je zanesel vanjo nove ideje in ji tako razširil obzorje.

To njegovo vsestransko in neumorno delovanje mu je prineslo veliko število navdušenih pristašev, iskrenih prijateljev in zvestih učencev. Na njegovo stran se je postavila tudi opozicijska skupina Adama Bogosavljevića v narodni skupščini in iz te skupine se je po izvolitvi Nikole Pašića, v mladosti navdušenega socialista, razvila pozneje tako mogočna radikalna stranka.

Gibanje, ki ga je započel Marković, pa tudi po njegovi prezgodnji smrti ni zaspalo. Radikalna stranka je postala polagoma sicer izrazito meščanska stranka in je ohranila le Markovičev politični program, a posamezni člani ožjega Markovičevega kroga, ki so svojega učitelja naravnost oboževali, so propagirali njegove ideje dalje deloma po drugih političnih strankah, deloma pa neodvisno od njih, dokler niso bili dani tudi materialni pogoji za ustanovitev posebne delavske socialistične stranke, o kateri je sanjal Marković vse življenje in kateri je položil on tudi že vse idejne temelje in pogoje.

IV.

Prve delavske organizacije.

Seme, ki ga je posejal in zasadil S. Marković v kratkih, a zato tem bolj delavnih letih svojega življenja v vso tedanjo srbsko javnost, ni padlo na kamenita tla, temveč je na znotraj in na zunaj globoko preklilo vso Srbijo.

V Srbiji je vladal tedaj, kakor smo slišali, knez in pozneje kralj Milan Obrenović. Kakor vsi njegovi predniki na srbskem prestolu tudi on ni imel nobenega smisla in nobene volje za ustavno in parlamentarno vladanje, temveč je hotel povsod uveljaviti, opirajoč se na svojo zvezo z Avstrijo, svoja absolutistična in reakcionarna stremjenja. Poleg tega se je zapletel Milan tudi v nesrečno vojno s Tučijo (l. 1876.), katere neuspehe so popravile šele ruske zmage in njim sledeči santšefanski mir. Da bi odvrnil Milan pozornost od teh težkih porazov in pa od nevzdržnih notranjih političnih razmer, je začel l. 1885. še vojno z Bolgarijo, v kateri je pa zopet le avstrijski ultimatum Bolgarski repre-

čil popolno katastrofo Srbije. Ti hudi porazi končno niso popolnoma omajali le skrajno reakcionarnega in terorističnega Milanovega prestola, temveč tudi Milanov prestol sam. Bil je prisiljen poklicati na vlado radikalno stranko, ki je ustvarila takoj nepričakovano moderno, republikansko in svobodoumno ustavo (l. 1888.), s katero je bil v Srbiji položen temelj res parlamentarni vladavini. Videč tako popolni poraz svoje politike, se je Milan že nekaj mesecev za to odrekel prestolu (l. 1889.) na korist svojemu sinu Aleksandru Obrenoviću (od l. 1889. do l. 1903.).

Ker je bil Aleksander še mladoleten, mu je imenoval Milan tri regente, ki so vodili vladavo povsem v Milanovem duhu ter skušali z največjim policijskim pritiskom oslabilo prevladujočo moč radikalne stranke. L. 1893. se je mladoletni Aleksander protiustavno proglasil za polnoletnega in ko se je kmalu nato vrnil še Milan nepričakovano v Belgrad, je bila notranja politična kriza na vrhuncu. Aleksander in Milan so ukinila svobodoumno ustavo iz l. 1888. ter uveljavila zopet ono iz l. 1869. Vse notranje politično življenje se je razvijalo v znamenju neprosnega boja med dinastijo in radikalcem, ki ni navalil l. 1899. Aleksander z vso silo na nje ter pozaprl glavne njih voditelje. Splošna nezadovoljnost je vedno bolj rasla, boj med narodom, katerega so vodili radikali, ter dinastijo, ki je imela za seboj le majhno tropo korumpiranega uradništva in inteligence, je prikopal do vrhunca in v neki poletni noči l. 1903. so pomorili zarotniki dinastijo ter njene glavne oprode. Nato sklicana narodna skupščina je takoj zopet obnovila ustavo iz l. 1888. ter dan 14. junija izvolila za kralja Petra I. Karadordjevića. In šele pod tem modernim, demokratičnim in res taktičnim vladarjem se je dežela kmalu napredovati tako v političnem kakor tudi v kulturnem in gospodarskem pogledu.

Težave, s katerimi se je imela boriti v tej dobi (zadnji četrtini preteklega stoletja) Srbija, so bile nepregledne. Že divji politični boji in pa reakcionarni despotizem, ki sta ga hotela uveljavljati tako Milan, kakor tudi njegov sin Aleksander so onemogočevali vsak kulturni in gospodarski napredek nemirne dežele, a k temu so prišle še hude posledice dveh izgubljenih vojen, ki ju je vojeval Milan. Kmetiški domovi so izgubili občuten del najboljših delavskih sil (umrlo jih je l. 1876. celih 66.300, a l. 1875. le 43.100; porok l. 1876. samo 10.500, a l. 1874. celih 15.500, rojstev l. 1877. le 45.500, a l. 1873. celih 62.800). Vsled tega je agrarna produkcija občutno padla in so se dvignile cene najpotrebnejših živil v razdobju od l. 1875.—1880. za polovico. Cele pokrajine so bile po vojskah opustošene in ljudstvo je potrošilo zadnje prihranke, a vedno večje državne izdatke (l. 1879. so se

baginili v primeri s prejšnjimi 10 leti za polovico) je moral nositi kmet sam, kajti vsa tedanja srbska "industrija" je štela n. pr. 1. 1881. komaj 14 mlinov, 2 pivovarni in še 3 druga podjetja. Ljudstvo in država sta se morala zadolžiti do grla, poleg tega pa je vlada sklenila z Avstrijo še skrajno neugodno trgovinsko pogodbo, ki je izročila izžeto državico popolnoma na milost in nemilost avstrijskemu gospodarskemu izrabljaju.

Smer vsemu političnemu življenju je dajala tej dobi radikalna stranka. Ta se je razvila iz male skupine Adama Bogosavljevića, ki je vodil v sedemdesetih letih najljutejši parlamentarni boj proti vladajočemu režimu. Ker sicer ni imel nobenega trdnega pozitivnega programa, se je že zgodaj popolnoma naslonil na Markovićeve nauke in jih krepko zastopal v narodni skupščini.

Kakor smo slišali, Marković dejansko ni ustanovil nobene politične stranke, zato se je po njegovi smrti pridružilo tudi mnogo njegovih učencev tej skupini, ki se je 1. 1881. organizirala v tako zvano radikalno stranko. Izprva je bila radikalna stranka popolnoma pod vplivom Markovićeve socialistične ideje, zlasti ker so vsebali vanjo tudi nekateri najradikalnejši socialisti (n. pr. Nikola Pašić), in začela je neizprošno borbo proti Milanovemu režimu, v katerem se uradnik prav nič ni razlikoval od hajduka v šumi. Že pri volitvah leta 1883. je dobila take veliko večino, a trajalo je vendarle še nekaj let, da se ji je posrečilo izsiliti novo moderno ustavo ter vreči tudi Milana samega. Po njegovi odpovedi so dobili radikali v roke vso moč, a pozabili so polagoma na večino Markovićeve nauke ter se izpremenili v tipično meščansko stranko, kateri je šlo le še za tem, da obdrži v svojih rokah vlado in vso državno upravo. To jo je privedlo kmalu v navzkrižje z Aleksandrom. Odslej je stalo zopet vse srbsko notranje politično življenje v znamenju divjih borb med radikali in Aleksandrom, a naj so bili na krmi prvi ali pa drugi, razmere se niso mnogo izpremenile: političen terorizem in upravna korupcija sta vladala neomejeno.

Te težke notranje prilike so tudi same narekovale smer socialističnemu gibanju, ki ga je začel v nemirni deželi Svetozar Marković. Del njegovih učencev in pristašev je odšel, kakor smo slišali, v različne politične stranke (zlasti radikalno) in skušal tam uveljavljati njegove nauke. Vsaka politična stranka, zlasti v kulturno, politično in gospodarsko tako zaostali deželi, kakor je bila tedanja Srbija, se mora pa odzreti v prvi vrsti na nujne potrebe in težnje svojih volilcev, zato so različni Markovićeve učenci v nesocialističnih strankah pozabljali na socialno revolucijo in druga socialistična gesla ter obrnili glavno pozornost trenutnim potrebam in zahtevam opozicionalnih kmetiških mas.

Tako je gibanje ostalo narodno, a prenehalo je biti socialistično. Te stranke so se zavzemale za razne nujne politične reforme (parlamentarni sistem, samoupravo, svobodo tiska, zborovanja ter združevanja itd.) ter stremile zlasti za gospodarsko osamosvojitvijo Srbije. Točno v marksističnem smislu so izjavljali, da je mogoč socializem šele potem, ko preživi dežela tudi kapitalistično fazo, zato so zahtevali, da mora zakonodaja odločilno pospeševati gospodarski razvoj dežele. V tem smislu so delovali zlasti radikali, med katerimi je bilo največ Markovićeve učencev, zato so pa tudi dobili tako hitro zase ves narod, ki je živel v brezupnem gospodarskem stanju.

Drugi del Markovićeve učencev in prijateljev je pa ostal tudi taktično zvest učiteljevim naukom. Bila je to mala skupina idealistov, ki je ostro obsojala oportunistično in pretvarjanje svojih nekdanjih tovarišev ter skušala dosledno vztrajati pri Markovićeve naukih, jih razvijati in razširjati dalje ter zasnovati tako polagoma tudi v Srbiji samostojno socialistično gibanje, o katerem je vedno sanjal že Marković sam. In na čelu teh idealistov je korakal Svetozarjev učenec — Dimitrije Cenić.

S socialističnimi nauki se je seznanil D. Cenić že v svojih deških letih ter se jih oklenil takoj z vsem ognjem mladega idealista. Zaradi njih je zapustil šolo ter hotel postati preprost delavec, da bi mogel tako čim bolj služiti socialističnemu gibanju ter se popolnoma posvetiti borbi za njegove cilje. Prvič je nastopil 1. 1872., ko je izdal neki belgrajski advokat poziv trgovskim in rokodelskim pomočnikom, naj mu pomagajo osnovati bolnico za sirote. Cenić je hitro izpregledal njegove neodkrite namene in začel s podpisom "Jedan radnik" ostro nastopati proti njegovim nameram, češ, da mu delavstvo ne zaupa in da noče nobenega kompromisa z buržuazijo. V to polemiko se je vmešal tudi Sv. Marković in ob tej priliki se je seznanil z njim tudi D. Cenić ter se mu ponudil za pomočnika pri snovanju delavskih bolniških blagajen. Še preden je pa mogel Cenić aktivno nastopiti, je bil izgnan iz Srbije in odšel je v Pariz, da bi nadaljeval tam študije in proučeval pri tem vrelcu socialističnega gibanja (pariška komunala!) moderni proletarski pokret. Žal se mu pa ta želja ni izpolnila, kajti takoj prve dni po svojem prihodu v francosko prestolico je bil na lažnivo denunciacijo srbske vlade prijet, dolgo časa zaprt, nato pa brez vsake sodbe izgnan.

(Dalje prihodnjic.)

Socializem je skrahiral, pravijo naši nasprotniki. Toda socializma še nikjer ni bilo in raditega ni mogel skrahirati. Kapitalizem imamo, in ta je v nekaterih deželah resnično skrahiral. Četudi se opomore, vendar je bil v zadnjih letih doprinešen dokaz, da ne bo prenesel novih kriz in da se nagiba doba kapitalizma k zatonu.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Naše delavstvo za socialistično stranko.

GLENCOE, O. — Aktivnosti kluba št. 2 so postale vse bolj razveseljive. Zmerom pristopi kak nov član in med starimi se večja volja za socialistično delo.

Delavstvo se je pričelo zavedati, da potrebuje svojo politično stranko in zato se zbira pod socialističnim praporom. Brez organizacije ne bo ničesar doseglo. Združeno v socialistični stranki pa bo lahko pridobivalo zmage.

IV. redni zbor JSZ. je pokazal, da je slovensko delavstvo v Ameriki za socialistično stranko. Naša organizacija bi hitro napredovala, kajti polje za agitacijo je ugodno, toda manjka nam agitatorjev. Zato priporočam posebno mlajšim sodrugom, naj se redno udeležujejo sej na katerih naj debatirajo in se v vseh ozirih vežbajo, da postanejo izurjeni agitatorji in govorniki. Čitajo naj in se uče, da si pridobijo potrebno socialistično znanje.

Na redni seji kluba št. 2, ki se je vršila 17. junija, smo imeli volitve tajnika, ker je bivši tajnik s. Frank Modic odpotoval. Na njegovo mesto je bil izvoljen Nace Zlemberger, za organizatorja pa Anton Grden, ki je prišel iz učilišča v Brookwoodu, N. Y. Prevzel je tudi zastopništvo Proletarca. Seja je zaključila, da klub prispeva \$5 v pokritje stroškov za tisk zapisnika zbora JSZ., ki izide v celoti v Proletarcu.

Sedaj, pa zboru JSZ., se lotimo agitacije za zvezo in njeno glasilo "Proletarca". Ako bomo vsi vršili svojo dolžnost, se bo število delegatov na bodočem zboru JSZ., ki se bo vršil prihodnje leto bodisi v Clevelandu, Milwaukee ali v Detroitu, potrojilo.

Bil sem skoro na vseh zborih JSZ., toda zadnji je pokazal še največ delavnosti. Izdelal je dobre načrte za bodoče delo in poročila so bila res dobra. Sodrugi in čitatelji, kadar dobite v roke Proletarca, v katerem bo zapisnik objavljen, vam priporočam, da ga temeljito prečitajte. Potem ga shranite in ga zopet prečitajte. Zapisnik IV. zbora JSZ. vam bo nudil lepo sliko socialističnih delavnosti in marsikaj se boste lahko naučili iz njega. — NACE ZLEMBERGER.

Socialistične aktivnosti na Herminie.

HERMINIE, PA. — Zadnja redna seja kluba št. 69, JSZ., je sprejela več važnih zaključkov za večanje socialističnih aktivnosti v tem okrožju. Iz klubove blagajne je dovolila \$5 v pokritje stroškov za tisk zapisnika zbora JSZ., enako vsoto za "House of Debs", ki se ga bo zgradilo v Indianapolisu in \$5 v blagajno okrajne organizacije Westmoreland County, ki ima \$100 dolga. Želeti je, da bi jo podprli s prispevki tudi drugi klubi tega okraja. Omenjena organizacija ima najete svoje uradne prostore z dvoranco, ki služi obenem za čitalnico. Ker je bila organizacija radi splošnih homatij zelo oslABLJENA, je prišla tekom zadnjih par let v dolg.

Ker sem že pri okrajni organizaciji, naj omenim, da je bilo na njeni seji sklenjeno, naj se skuša ob primernem času sklicati velik shod v Greensburgu, na katerem bi nastopil Debs. Kedaj se vrši, bo sporočeno pozneje.

Sklep seje našega kluba je, da se priredi v soboto 30. junija veselico, katere prebitek je namenjen priložna v fond propagande za priznanje sovjetske lastnina v fond propagande za priznanje sovjetske lastnina, ga tretjina za House of Debs in tretji del za socialistično propagando v Westmoreland County.

Skrbeli bomo, da bo zabave za vse dovolj, igra bo godba na pihala. Udeležite se te prireditve v dobrem številu, ker je namenjena v dobre svrhe. — Kakor v sosednjih naselbinah naznanjamo, da je prostor pred dvorano razširjen, tako da je sedaj za automobile dovolj prostora. Ne pozabite priti dne 30. junija v našo sredo.

Seja je tudi sklenila poslati zastopnika na letnensko konferenco. Sprejela je resolucijo za odpoklic W. H. Tafta z vrhovnega sodišča, ker prejema plačo na leto iz Carnegijeve ustanove.

Poročilo delegata zadnjega zbora JSZ. se je pričelo z diskuzijo kako najuspešnejše pričeti s kampanjo za pojačanje socialističnega gibanja in v razpisi je bil tudi načrt eksekutive soc. stranke, kateri se čeljuje sedaj E. V. Debs.

Neka sodruginja je predlagala, naj se seja v bodoče vrše ob 6. zvečer, ker zboruje ob istem času, kar sedaj klub, tudi eno podporno društvo in pa ker imela ženske več prilike prihajati na sejo. Tudi prostor za zborovanje pride tu v poštev, zato je bilo sključeno, da v bodoče zborujemo ob večerih v dobro poletnih mesecov.

Pričakujemo, da bo v bodoče večja udeležba s strani sodruginj in da bodo pridobile v klub tudi iz novih članic. Sodrug W. Henry je rekel ob priliki zbora JSZ. med drugim: "Ženske, oprimate se socialistične stranke! Ve vse bi radi živele boljše kakor imate danes; želite si lepih oblek, lepo pohištvo, čedno novanje, ampak vaš zaslužek in zaslužek vaših možj premajhen, da bi si mogle privoščiti vse dobrine življenja. Zato pa jih imajo toliko več tisti, ki kaj delate. Delavci ne prejemaajo niti petino vrednosti kar producirajo in mi moramo delovati na to, da bi do dobili vso vrednost svojih produktov."

Ko bo objavljen zapisnik zbora JSZ. v Proletarcu prečitajte poročilo "Socialistična propaganda na ženstvom" in resolucijo, ki spada zraven. Potem si primite dela, kajti na vas je v veliki meri leželo, da se naša propaganda med ženstvom tudi uspešno izvede. Sodruginje po naselbinah, na delo! Pojdimo vs skupaj v akcijo in pridobimo Zvezi in s tem soc. stranki najmanj tisoč novih članov in članic.

ANTON ZORNIK, tajnik.

Iz W. Virginije.

PURSGLOVE, W. VA. — Tu je precejšnje število Slovencev. Imamo dva podporna društva, namreč 838 SNPJ in št. 174 SSPZ. Tudi socialistični klub imamo, pridružen k JSZ., kateri ima št. 228.

Klub v danih okoliščinah precej dobro napreduje, seveda bi mi radi, da bi napredoval še bolj, kajti mnogo delavcev je izven delavske politične organizacije. Ako se jih sili na pristop h klubu, se izgovarjajo da jim ne more nič koristiti, češ, "saj ni vse skupaj nič". Rojaki delavci, takih izgovorov se ne bi smeli poseževati. Ker veste, da vas tlači kapitalizem ravno tako

kar nas, politično organizirane delavce, bi se mogli pridružiti naši armadi. Brez organizacije bo res "skupaj nič" in kapitalizem bo imel vse. Ako hočete, da se razmere za vas izboljšajo, se morate boriti za izboljšanja in za naš končni cilj, socialistično družbo uredbo. Ni dovolj, da ste samo strokovno organizirani. Postati morate razredno zavedni in se pridružiti bojevni armadi politično organiziranega proletariata. To je edina pot, ki vodi k zmagi.

Sodrug in somišljeniki, udeležujte se sej kluba. Če niste člani, se mu pridružite. Naš klub zborni tako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v itanski dvorani na Purglove.

Takajšnje društvo Slov. Rožmarin, št. 388, SNPJ., prvi dne 4. julija veliko plesno veselico in shod, na katerem bo govoril Chas. Pogorelec, upravnik Proletarca, ki bo govoril o socializmu in socialistični propagandi. Nastopil bo ob 1. popoldne.

Igrala bo slovenska godba iz Canonsburga, Pa. Če ne zamudite te prilike in pridite v naš krog ob 4. julija od blizu in daleč. Vsakdo je nam dobrodošel — JOHN VITEZ, tajnik.

Tajnikom organizacij socialistične stranke.

CHICAGO, ILL. — Na konvenciji soc. stranke, ki se je vršila v New Yorku, je bilo zaključeno, da se vrši intenzivno kampanjo za pridobivanje novih članov. V ta namen je strankin glavni stan poslal vsem tajnikom klubov soc. stranke in narodnostnih federacij krožnico, ki se glasi:

"V junijski izdaji strankinega glasila "The Socialist World" je priobčen zapisnik in resolucije konvencije soc. stranke, ki se je vršila v New Yorku dne 19., 20., 21. in 22. maja. Priporočamo vsakemu sodrugu in vsakemu tajniku socialističnih organizacij, da jih skrupulozno prečita.

Bila je uspešna konvencija. Da pa bo resnično uspešna, je odvisno od vas, ki boste čitali načrte in resolucije, ki jih je sprejela. Uspeh konvencije odvisi od tega, kako boste delovali. Konvencija ne more biti uspešna sama po sebi. Za uspeh je potrebno živo, odločno članstvo, pripravljeno podpirati, kooperirati in prevajati načrte konvencije v konstruktivno akcijo.

V vsakem socialističnem listu in v mnogih nesocialističnih ste tekom zadnjih tednov čitali o velikih zmikih, ki so poslušale E. V. Debsa. Govoril je tisoče in tisočim, ki so ga bili željni slišati. Obviseli so na njegovih besedah; divili in navduševali so se ob njegovem klicu. In ta klic je bil — ta klic je —

"Socializem je trombn glas delavskega razreda, ujam človeštva, luč sveta! Mi vas potrebujemo in mi vas hočemo — v socialistični stranki takoj!"

To sporočilo bo izročil sodrug Debs ameriškemu kmetu od obrežja do obrežja pred koncem tega leta. Dne 30. junija pride v Chicago, kjer se udeleži seje strankine eksekutive, na kateri se bo razpravljalo o načrtih in instrukcijah konvencije. Vse imajo en namen — sistematizirati kampanjo za pridobivanje članstva, ki mora priti brez odloga in se vršiti, dokler ne postane stranka tako močna kakor je bila pred vojno s perspektivami ter notranjimi razdori, ki so ji izpodkopali tla.

Graditi socialistično stranko, to je glavni Debsov namen v njegovem življenju. Ker trdno veruje v socialistična načela, ker je prepričan v stvar socializma, zato je bilo vse njegove življenje neprestan boj za delavske interese in za socializem. Ker je bil za socialistično stranko, ker je protestiral proti grozotam

in blaznosti vojne, je bil potisnjen za zaporne zidove.

Ampak njegovega glasu niso mogli udušiti. Neprestano doni delavskim masam: "Pridružite se nam v naši kampanji za organizacijo! Mi smo z vami! Stvar, za katero se borimo, je tudi vaša stvar. Tudi vi ste član delavskega razreda. Mi se hočemo osvoboditi meznega suženjstva. Ali ste z nami?"

Ni ga lojalnega člana socialistične stranke, ki bi rekel NE na ta apel. Ampak mi hočemo da rečete DA in da rečete to TAKOJ. Ne čakajte, kaj vam bo sporočila eksekutiva po svoji seji 30. junija. Organizirajte vaše sile prej. Bodite pripravljeni, kadar dobite podrobni načrt za kampanjo — poslan vam bo po seji kakor hitro mogoče.

Skličite sejo vašega kluba ako potrebno. Izvolite posebni odbor, ki bo vodil kampanjo za pridobivanje članstva. To je ena stvar, ki jo morate napraviti, ampak zelo važna stvar. Od nje odvisi uspeh kampanje.

Ne izvolite v ta odbor članov ali članic, "ki bodo privolili, da se jih izvoli". Izvolite take, ki hočejo biti v odboru! Formirajte odbor treh ali petih, kakor se vam zdi bolj umestno. Potem z vso skrbjo izberite načelnika odboru. Ta ne sme samo privoliti, da se ga izbere. On mora biti navdušen za kampanjo, on mora vzeti nalogo z vso resnostjo, ki mu jo nalaga ta akcija. Načelnik kampanjskega odbora je lahko tajnik kluba. Ampak on ne sme biti, če je preobložen z drugim delom. To je na vas da odločite. Ampak izbrati si morate najsposobnejšega sodruga ali sodruginjo, ki jo morete najti v vaši organizaciji.

Potem — ko ste s temi pripravami gotovi — nam pošljite imena članov ali članic odbora, in ime načelnika odbora. Uvrsteni bodo kakor jih bomo prejeli. Nato bo odposlana iz gl. stana stranke načelniku odbora pri klubu poverilnica, na kateri bo pečat stranke in podpis našega predsednika E. V. Debsa. Zaeno s poverilnico boste prejeli natančen načrt in instrukcije, kako voditi kampanjo.

Za strankino tajništvo, Otto Brunstetter.

Bertha H. White, namestnica.

Klub št. 1 je vzel to pismo v pretres in zaključil, da se udeleži kampanje za pridobivanje članstva klubu in s tem socialistični stranki. Sodrug in sodruginje, delajmo v tej kampanji VSI, in potem bomo res lahko zadovoljni z uspehi.

Za kampanjski odbor kluba št. 1, Chas. Pogorelec, F. Alesh, Donald Lotrich.

Socializem ni stvar jezika, ampak razuma. Socializem ni v frazah, ampak v znanju.

TEKMA ZA PRIDOBIVANJE NAROČNIKOV PROLETARCU SE NADALJUJE.

Upravni odbor Proletarca je na svoji seji dne 20. junija zaključil, da se rok tekme za pridobivanje naročnikov Proletarcu podaljša za tri mesece. Trajala bo do 25. septembra.

Nad pet sto naročnikov smo pridobili dosedaj v tej tekmi. Do dve sto so jih pridobili agitatorji v istem času izven tekme.

Sodrug in somišljeniki, agitirajmo, da jih pridobimo v teh treh mesecih tekme še najmanj 500, skupaj tisoč! To je mogoče, ako hočete vi!

Socialistično časopisje je kri socialističnega gibanja. Pomagajte mu pridobivati nadaljnih naročnikov in s tem nove pristaše socializmu. Na delo, sodrug in somišljeniki!

Amalija Mentony preminula.

DETROIT, MICH. — Amalija Mentony, soproga Josipa Mentonyja, je dne 13. junija umrla nagle smrti. Zadelala jo je srčna kap.

Sodrug Joseph Mentony je odšel zjutraj omenjenega dne na delo kot običajno. Soproga Amalija mu je napravila zajutrek, kakor vsako jutro. Čez eno uro je že prejel telefonske sporočilo, da je njegovo soprogo zadela kap. Izenaden in potrj je hitel domov toda drage Amalije ni več videl žive. Izgubil je soprogo in mater svojih otrok Sodruginja Amalija Mentony je bila srednje starosti, čila in prijazna. Mnogi sodrugi, ki so potovali skozi Detroit, jo poznajo, kajti vsakemu, ki je prišel v stanovanje družine Jos. Mentonyja, je dragevolje postregla. Marsikdo, ki bo čital te vrstice, bodisi v Ameriki ali v Jugoslaviji, se bo spomnil Amalije, ki je bila prijazna z vsemi, s katerimi je prišla v dotiko.

Veličasten pogreb je pričal o njeni priljubljenosti. Socialistični pevski zbor Svoboda ji je zapel ob gomili zadnji poslovilni pozdrav. Pokopana je bila na pokopališču Evergreen brez cerkvenih ceremonij.

Naj ti bo gruda lahka, sodruginja Amalija! Sodrugu Josepu Mentonyju in njegovim rodbini izrekamo naše iskreno sožalje nad izgubo drage soproge in matere.

V imenu soc. kluba št. 114, JSZ., THOS. PETRICH.

Springfieldskim sodrugom in rojakom na znanje in vabilo.

SPRINGFIELD, ILL. — Sodrugom in občinstvu v Springfeldu in okolici naznanjamo, da priredi klub št. 47, JSZ., v soboto dne 30. junija ob pol osmih zvečer v Slov. nar. domu plesno veselico. Prebitok je namenjen klubovi blagajni.

Znano vam je, da ima naš klub tudi čitalnico in knjižnico, iz katere posojuje rojakom dobre knjige. S tem, da se udeležite naše zabave, ob nemu pomagajte klubu k nabavljanju novih knjig.

Na veselici bo igrala dobra godba in tudi v drugih ozirih bo vse preskrbljeno, za kar se bo potrudil odbor. Na svidenje 30. junija v S. n. domu. — Odbor.

Koprcaju se.

U Radniku od 14. maja nalazi se članak pod naslovom "Komunisti i socialiste", gdje se veli, da je Socijalistička stranka postala zbrka neodlučnosti. Što se vam je zavrtele u glavi urednici "Radnika"? O kakvi neodlučnosti vi govorite? Dali je to neodlučnost ako je ostala Socijalistična partija vjerna principu Socijalizma i nije menjala svoju kužu po dvanaest puta kao vi? O kakvi neodlučnosti vi govorite?

Dalje se veli, da je s. Nearing rekao da Socijalistička stranka spada u prošlost a da budućnost pripada "Radničkoj partiji". Da Radničkoj, ali ne Workers' party. On zagovara jednu Labor party, kakvu imaju u Britaniji — partiju, koja vjeruje u konstruktivni rad, sa kojom se i ja slažem, a vi ste hteli navesti potok kroz vaš kanal, kao da misli s. Nearing na vašu Workers' party.

Dalje se veli, kako je Debs za amalgamaciju unija. Dobro. I mi smo za to. Ali Radnik bi rado prikazao, kao da mi nismo zato i da ne radimo na tome i da smo za Gompersa, ako nismo za cjepanje tih unija.

Dalje se veli, da je Socijalistična stranka na konferenci za progresivnu političku akciju u Clevelandu sprečila pristup takozvanoj "Workers' partiji" u istu.

Naravna stvar, kada se zna, da neko dolazi na radio na jedinstvu, nego poderao što bi drugi takve pokušaje mora se ignorirati dokle god se djava, da takovi rad ne može biti na korist radničke klase. Ali kada se ova stranka odrekne diktaćne cepačke politike, onak budite uvereni, da će vam biti na svaku zajedniču akciju. Dalje se govori o Sinclairu. Izvadili su najme neke njegove reči, koje izražavaju mišljenje o amalgamaciji i jedinstvenom frontu. Ponajprije ga hvale kao velikog mislioca i vođu, ali naposljije ga napadaju, da on nije u pravu kad veli, da se ti dve struji mogu ujediniti i zajedniču raditi. Sada pogledajmo malce kontradikcije njegov mozga.

Ponajprije se bune što ih Socijalistička stranka neće da primi na konferencu za jedinstveni front, drugoga kritiziraju što veli da je zajednički rad moguć.

Kako bi čovjek morao da naziva ove najnovije volucionarne kontradikcije ili konfuzije?

Dalje se veli, da su u britski Labor partiji komunisti, a jak velim da je ista odbila komunistični jedinstveni front već dva puta, i to samo za to, jer su htjeli, da se i kod njih stvara bratoubilački rat. Drugom mestu podigli su galamu protiv New York Callu, kako da imade ovaj list tajne sastanke i kako hoće da piše protiv komunista. Ja velim da mi niste ne verujemo u tajne sastanke. Mi sve javno radimo a ja mislim, da za vas drugog leka i nema nego da se prikaže onakve kakovi ste. Vi ste nas prikazivali kao crnijim buržoazijcima, izdajnicima, kontrarevolucionarcima itd., čak što više, tvrdili ste nekoliko puta, da je partija mrtva i da ne postoji. A ipak pišete još uvek o nji. Kako to, logičari? Zašto dakle tražite jedinstva, kad nema partije? Dali se hoćete ujediniti sa mrtvacom?

Radnici, pazite se ovih frazera, koji vas hoće voditi od čoška do čoška kao Taljan majmuna, koji zna sam ništa. Nemojte nasjesti na lim, koji im leži na jeziku i na kojim pišu, da su za jedinstveni front jer oni nisu nikad bili za to. Oni su od uvek bili za razcep i diktaturu vodja. Ja verujem, da imade među Hrvatima dosta iskrenih drugova, koji misle iskreno za ujedinjenje, ali nije iskrenost kod onih na kojima oni nisu iskreni. I jer tamo nema iskrenosti, a u njima nit o ujedinjenju pregovarati ne može.

Mi ćemo prenesti sve iznešene laži od strane komunista koji dodju na adresu Proletarca, na Callu itd., ali vreme će naskoro pitati ove lažne komuniste što su radili sa radnicima, kako su jih zavadjali i kako li sve po šestnaest — in onak će proletarijat sa njima obračunati, kako treba. — SAVA BOJANOVIC.

Važna seja čikaških klubov J. S. Z.

V petek 29. junija ob 8. zvečer se vrši u dvorani SNPJ. konferenca članstva čikaških klubov JSZ. a kateri bodo nominirani kandidati v eksekutivno JSZ. nadzorni odbor JSZ. in v nadzorni odbor slov. sekcije ki gredo potem na splošno glasovanje. Seja je važna in je potrebno, da ste vsi navzoči. — Tajnik klubov J. S. Z.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskom domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnom redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite s seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko i tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

Navzoči so Cainkar, Godina, Gottlicher, Petrich in še. Od nadzornikov je navzoč Tauchar. Predseduje Tauchar.

Tajnik poroča o vabilu Farmer-Labor party, ki je dobila zveza radi vdeležitve konference, ki se bo dan 3. julija t. l. v Chicago. Ker ima glede te konference stranka kakor tudi JSZ. že odrejeno stališče, se dela nobenih novih zaključkov, razen tega, da se pošlje na konferenco poročevalca za glasilo "Proletarca".

Dalje poroča tajnik, da je po sklepu zbora razporeni na razna podporna društva in na klube nad 600 članov za skad, iz katerega naj bi se pokrili izredni stroški, ki bodo nastali z objavo zapisnika v Proletarcu. Do danes je dobil od klubov in od društev ovsaj 870.00.

Odpre se razprava glede konference čikaških klubov, ki imajo po pravih imenovati kandidate za izvolitev nove eksekutive.

Tajnik je mnenja, da bo eksekutiva petih članov, ker jih predpisujejo pravila, majhna. To izhaja iz tega, ker imamo sedaj samo slovensko sekcijo. Radi pa ni bilo umestno, da se število članov pomnoži, zato, tako da bi jih bilo namesto pet sedem in da imata dva člana srbski klub št. 20 v Chicagi. Tako na konferenci lahko postavili slovenski klubi za izvolitev 9 članov, kakor zahtevajo pravila.

Dalje je potrebno postaviti nekaj kandidatov za izvolitev nadzornega odbora JSZ. in posebej kandidata za nadzorni odbor slovenske sekcije. Po njegovem mnenju naj bi tudi enega člana v nadzorni odbor izvolili srbski klub št. 20, tako da imajo Srbi v nadzornem odboru JSZ. enega člana, v eksekutivi pa dva; skupaj naj tri.

Govore k zadevi Zaitz, Godina, Cainkar, Tauchar.

Sklenjeno, da se na konferenci, ki jo skliče tajnik v sodelovanju z lokalnimi tajniki klubov, kakor hitro kot je mogoče, postavi najmanj 9 kandidatov za izvolitev petih članov nove eksekutive JSZ., 5 kandidatov za izvolitev dveh članov v nadzorni odbor JSZ. in 5 kandidatov za izvolitev treh članov v nadzorni odbor slovenske sekcije JSZ.

V glasovnici za izvolitev nove eksekutive JSZ. mora biti naznačeno, da bodo tisti trije, ki dobe po vrsti največ glasov 1. tajnik, 2. blagajnik in tretji zapisnikar slovenske sekcije JSZ.

Dalje je sklenjeno, da priredi tajnik nominacijsko listo za postavljanje kandidatov za izvolitev tajnika. Vsak klub ima pravico postaviti enega kandidata, ki je član katerega kluba hoče. Kandidat mora biti najmanj tri leta član JSZ. ali socialistične stranke. Nominacija traja šest tednov. Tista dva, ki dobita izmed treh nominiranih največ glasov, in sprejmeta kandidata, gresta potem takoj na splošno glasovanje.

Tajnik poroča, da je bilo izdatkov za vožnje delegatov, ki so se vdeležili zbora JSZ. do danes \$616.17, ostalo \$29.60, ki jih je vrnil sodrug Urbančič, del. št. 114 v Detroitu, Mich., z rezerviranjem, da bo bila stvar pred sejo kluba in da bo klub to vsoto stroškov definitivno pustil v blagajni JSZ. Če dotični klub to zaključí, bi bil račun za to vsoto torej nižji.

Sodr. Zaitz poroča, da še ni poslal računa za dvojni zborovanje, ki znaša \$30.00. Se vzame na znanje.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

Tekma za razširjenje "Proletarca".

V tekmi za razširjenje Proletarca se je pridobilo do sedaj 500 naročnikov. Ker pa je prišla akcija v zamah šele zadnje čase, je sklenil upravni odbor Proletarca na svoji seji dne 20. junija, da se rok tekme pošaljša za tri mesece. Trajala bo do 25. septembra. Več sodrugov in somišljenikov se je priglasilo zadnjih deset dni za agitatorje v tekmi. Sodrugi in somišljeniki, v akcijo, da bomo pridobili do 25. septembra najmanj tisoč naročnikov.

Sodrugom in simpatičarjem v Rentonu.

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega kluba št. 233., JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, da se bodo klubove seje vršile vsaki prvi četrtek v mesecu ob 7. zvečer v Unijski dvorani.

Prihodnja seja bo 5. julija. Na sodruge apeliramo, da se redno udeležujejo sej, kajti na dnevnem redu so vedno stvari, o katerih bi morali biti poučeni vsi. Tistim, ki še niso člani kluba, priporočam, da se pridružijo v naše vrste, da bomo tako zamogli skupno voditi boje proti današnjemu sistemu in delovati za preobrat iz kapitalizma v socializem.

LOUIS GORSICH, organizator.

Sodrug Morris Hillquit,

član eksekutive socialistične stranke in njen tajnik mednarodnega biroja socialistične Internacionalne, bo v soboto 30. junija ob 8. zvečer v dvorani Wicker Park, Robey Street in North Ave., podal poročilo o mednarodnem kongresu socialističnih strank in delavskih unij v Hamburgu, ki se je vršil koncem meseca maja. Sodrug Hillquit se je pred kratkem vrnil iz Evrope, kamor je bil poslan s sodrugom Bermanom, Pankeonom in Bergerjem, da zastopa na internacionalnem zboru v Hamburgu ameriško Socialistično stranko. To poročilo poda ob priliki, ko se udeleži dne 30. junija seje eksekutive soc. stranke, ki bo zborovala v Chicagi s sod. Debsom na čelu, da organizira načrt kampanje za pridobivanje novih članov in pojačanje socialističnega gibanja v tej deželi.

Vstopnina za to predavanje, oziroma poročilo je 25c. Sodrugi naj ne zamude te prilike, ker bo poročilo o tem velevažnem mednarodnem zboru gotovo zanimivo. Na prostor se lahko pripeljete z vsako karó, ki vozi do vogala N. Robey St. in North Ave.

Klubom J. S. Z. na znanje.

Ta teden so bile razposlane na vse dobrostoječe klube JSZ. pole za imenovanje kandidatov za tajniške volitve, ki se vrše, kakor hitro poteče rok za nominiranje kandidatov, to je šest tednov.

Klubi naj torej takoj na svojih prvih sejah imenujejo kandidata za tajniško mesto. Vsak klub kandidira enega kandidata, katerega ime mora poslati klubov tajnik tajništvu JSZ. najkasneje do 6. avgusta t. l. Na volilno listo prideta potem tista dva kandidata, ki dobita izmed vseh klubov največje število nominacij.

Tajništvo J. S. Z.

Gompers, Lewis, Farrington.

Samuel Gompers je prevzel vlogo posredovalca v sporu med Lewisom in Farringtonom. Lewis je predsednik U. M. W. of A., Farrington pa predsednik illinoiske zveze premogarjev. Bila sta v ljutem medsebojnem boju, ki je bil bolj osebne kakor načelnega značaja, kot je naglasil Sam Gompers po sporazumu.

Oba spadata med nazadnjaške voditelje in oba je prignalo do sporazuma gibanje naprednih premogarjev, ki grozi strmoglaviti reakcijska vodstva v organizaciji ameriških premogarjev. "Sporazum je dosežen v interesu skupnega nastopanja proti sovražnikom premogarjev znotraj in zunaj organizacije," je dejal Gompers. Sovražniki znotraj so zavedni premogarji, tisti namreč, ki hočejo, da bo unija premogarjev res borbno telo v razrednem boju in ne samo avtomat v stavekah za male priboljške ali za obrambo že pridobljenih priboljškov.

Premogarska organizacija stopa v novo fazo razvoja, v kateri se bijeta dve struji, ena ki predstavlja Gompersov unionizem in druga ki predstavlja razredno zavedne delavce. Druga bo zmagala, ako bo imela pravo vodstvo in ako se bodo premogarji znali varovati agentov-provokatorjev in špijonov, kateri so zastopani v obeh taborih.

Skoro ob istem času, ko je Gompers dosegel sporazum med Lewisom in Farringtonom, je izdal Attorney-General (justični tajnik) Daugherty svarilo premogarjem, da vlada ne bo trpela vmešavanja premogarjev preprečiti dovoz premoga iz drugih dežel v slučaju stavke ameriških premogarjev. Daugherty je dejal, da je bil opozorjen na sporazum, ki je baje narejen med unijo ameriških premogarjev z unijo angleških premogarjev, da se v času stavke v eni ali drugi deželi ne bo pustilo uvažati premoga v deželo, v kateri so premogarji na stavki. Generalni pravd-

nik pravi, da bo sodno nastopil proti prizadevanju odbornikom takoj ko dobi zadostne dokazne take dogovor obstoji, oziroma takoj, ko se ga bo skušalo izvajati.

Unija premogarjev ima torej veliko sovražnikov tudi na zunaj in če dela Lewis krompirje se s svojimi nasprotniki v organizaciji, da ustvari enotna fronta proti operatorjem in drugim sovražnikom delavstva, bi bilo tak korak pozdravljati. Ampak on hoče zasigurati kontrolo svoji mašini, to pa ni pozdravljati.

Sodruginja Frances A. Tauchar

se mudi na agitaciji za Proletarca in J. S. Z. po različnih državah. Obiskala je naselbine po Wyomingu, sedaj se nahaja v Montani. Potem se poda na agucije v Utah in v Colorado. Nazaj grede obišče še naselbine v Kansasu.

Sodruginja in somišljeniki v teh krajih naj ji grozi na roko pri njenem težkem delu. Kjerkoli mogoče naj skličejo v sporazumu z njo sestane ali shod za organiziranje socialističnega kluba.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubskih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri se stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

Socializem ne pozna kompromisov s kapitalizmom. Mir med delavstvom in kapitalizmom je nemogoč. V zakonu družabnega razvoja je zapisana neizprosna resnica, da nam kapitalistični sistem pastji in njega nadomesti socializem.

VABILO NA VESELICO

ki jo priredi

SLOVENSKI SOCIALISTIČNI KLUB

ŠT. 181, J. S. Z.

DNE 4. JULIJA 1923

v Slovenski dvorani na Lloydell, Pa.

ZAČETEK OB 2. POP.

Vstopnina: za moške 75c.

Ženske vstopnine proste.

Igrala bo izvrstna godba iz Johnstowna, Pa. Za vse drugo bo izvrstno preskrbljeno. Uljudno vabimo rojake iz okoliških naselbin, da posetijo našo prireditev ta dan. Na svidenje 4. julija.

ODBOR.

KJE JE?

Društva S. N. P. J., katerim posameznike prosimo, nam javijo, ako zvedo, kje se nahaja Matt Jurca. Od tu je odpotoval meseca aprila in se ni več vrnil. Nekajkrat se je nahajal v gl. uradu S. N. P. J., kjer se je pritoževal, da ima glavobol. Ker se je bati, da se mu je petilo kaj hudega, bi dr. "Slov. Rožmarin", št. 388, S. N. P. J. Star City, W. Va., rado izvedelo, kje se nahaja. Kdor kaj ve o njemu, naj sporoči na naslov: JOS. MASLO, L. Box 48, Purslove, W. Va.

NEIZMERNI DEJSTVA.

Sekvoje (rdeč les), ki rastejo na pacifičnem o-
bmoju, so nekatere stare od 3000 do 4000 let. Mnogo
pa so bila že dobro debela drevesa, ko je Tutankamen
kralj v Egiptu. Gore, kjer rastejo ta drevesa, pa so
polne fosilov sličnih dreves, katerih starost se ne
more meriti na tisoče let, ampak na milijone. Ravno
tako neizmerne pa so dobrote in koristi, ki jih preje-
tajo tisoči in tisoči vživalci Trinerjevega zdravilno
grenkega vina v teku zadnjih 33 let. Frank Skorapa,
Newchester, N. Y., nam je pisal 20. maja 1923, popolno-
na pravilno: "Denar se lahko šteje, ampak dobrote
Trinerjevega zdravilno grenkega vina so neizmerne."
Na to zdravilo se lahko vedno zanesete v slučajih sla-
be prebave, plinov v črevesju, glavobolov, splošne
zadlosti in sličnih želodčnih neredov. In ravno tako
se lahko zanesete na vsa druga zdravila in preparacije
iz Triner Companije, kot na primer: Trinerjev Li-
niment, ki je jako dober za izvijenja, utrujene noge
in mišice; Triner's Hand Lotion za trdo kožo; Tri-
ner's Liquid Shampoo, ki napravi lase svetle in krasne,
t. l. Vprašajte svojega lekarnarja ali trgovca z zdravi-
li za podrobnejša pojasnila.

IŠČE SE SLUŽKINJO.

za hitro dela pri mali družini. Plača po dogo-
voru. Katera želi sprejeti službo, naj piše ali pa
se zgleda na naslov: **MIKE KODER, 2332 South
Lovers Ave., Chicago, Ill.** Tel.: Lawndale 3319.

DELA VSTVU V WAUKEGANU, North Chicagi in
okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega
kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S.
N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apelira-
mo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega
kluba št. 233, JSZ., v **RENTONU, PA.**, naznanjamo, da
se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v me-
secu ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — **LOUIS
GORSIČ**, organizator.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izberbo raznih godbenih in-
štrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se topla priporočam.

Prečitajte naš
cenik knjig,

priljubljen v tej izdaji. Ve-
lika izbira novih knjig,
katere smo prejeli pred
nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

Slovenska Brivnica

Anton Košmerlj,
lastnik

1048 West 22nd Street,
CHICAGO, ILL.

Se priporoča rojakom.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in inve-
stirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in držav-
nim nadzorstvom in
Chicago Clearing House
Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke
za vse prekomorske črte v Jugo-
slavijo in nazaj. Izdelujemo sve-
dočbe (affidavits) za naseljence ter
pošiljamo denar v staro domovino
najhitreje in najceneje.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLI- TICNI IN GOSPODARSKO SO- CIALNI SPIBI, UGNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE.	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10	EVOLUTION OF MAN, (Wil- helm Bölsche), vezana	10
ALI JE RELIGIJA PRENEHA- LA FUNKCIONIRATI? De- bata	ZAKON BIOGENEZEJE. (J. Ho- ward Moore, prevel I. M.)	1.50	EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	10
ANGLESKO-SLOVENSKI BE- SEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50	HOD AND MY NEIGHBOR, (Rob- ert Blatchford), vezana	10
DEMOKRATIZEM IN ZEN- STVO, (Alojzija Štebi)	ZBIRKA RUDARSKIH IN FU- ZINSKIH IZRAZOV, (J. Bez- laj)30	GOOSE-STEP, (Upton Sinclair) Študija ameriškega visokool- stva nad katerim imajo kontro- lo privatni interesi, vezana	10
DRŽAVA PRIHODNOSTI	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravlje- nju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50	IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz dene- kracije v denarni imperiali- zem v Zd. državah, 441 stre- ni, trda vezba	10
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po10	JUNGLE, (Upton Sinclair) pe- vest iz chičenških klavnic	10
KATOLISKA CERKEV IN SO- CIALIZEM	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)25	KARL MARX, biographical me- moirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	10
KDO UNICUJE PROIZVAJA- NJE V MALEM	ZGODOVINA SRBOV, HRVA- TOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del85	KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz sadnjega straka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	10
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik En- gels)	II. del75	LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	10
KRATKA SRBSKA GRAMA- TIKA, (Dr. Josip Menecj)	RAZNO.		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	10
KRATKA ZGODOVINA SLO- VENCEV, HRVATOV IN SR- BOV, (Matija Pirc)	AMERISKI DRUZINSKI KOLE- DAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050	OUTLINE OF HISTORY, (E. G. Wells), vezana, 1171 strani . . .	10
MISELNI RAZVOJ EVROP- SKEGA CLOVEŠTVA, (Fr. Dr- tina), broš.	AMERISKI DRUZINSKI KO- LEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75	PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Dvadsi zdravnik, vezana	10
O KONSUMNIH DRUSTVIH	AMERISKI DRUZINSKI KOLE- DAR, letnik 1923, trdo vezan75	REPUBLIC OF PLATO, vezana	10
O KULTURNEM POMENU SLO- VENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	CANKARJEVA SLIKA na do- pisnicah, 2 za 5c		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	10
POGLED V NOVI SVET	(Imamo jih dvojne vrste.)		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	10
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLO- VENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)10	SAVAGE SURVIVALS, (J. Ho- ward Moore), vezana	10
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	KRES, revija, 1. 1922, št. 9-1025	SOCIAL REVOLUTION, (Emil Kautsky), vezana	10
PROLETARIJAT	KRES, revija, 1. 1922, št. 11-1225	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSU- TION, (A. M. Lewis), vezana	10
PSIHICNE MOTNJE NA ALKO- HOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida, vezana	KRES, kulturni mesečnik, 1. 1923, št. 2-325	THEY CALL ME CARPENTER (Upton Sinclair), trda vezba	10
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopi- je do znanosti, (Friderik En- gels, prevel M. Zagar)	NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DEZAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40	THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	10
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Tratsniški)10	THE PROFITS OF RELIGION Razprava o izrabljanju ver in privatne interese	10
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 864 strani, vezana v platno	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhye Williams), s slikami, 311 stri- ni, vezana v platno	10
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJE- NJA, (Dr. K. Ozvald), broši- rana	PROLETAREC, letnik 1921, ve- zan v platno	5.00	100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	10
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo veza- na	PROLETAREC, letnik 1922 v pla- tno vezan	5.00	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	10
SOCIAL. KNJIŽNICA (dva sno- piča)	EDECI PILOT, mesečnik pre- vratne mladine za duhovno re- volucijo, prva in druga številka	.05	THOUGHTS OF A FOOL, (Eve- lyn Gladys), vezana	10
SPOL-LJUBEZEN-MATERIN- STVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	TRIJE LABODJE, ilustrirana re- vija25	Naročilom priložite poštai ali do presni money order, ček ali gotovina. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke. Vse knjige pošiljamo poštne pre- sto. Klubom in žitarnicam, pri več- jih naročilih liberalna popust.	
SRBSKA POŠTNIKA, (J. T.)	ANGLEŠKE KNJIGE.		Vsa naročila naslovite na:	
SPRETNJA KUCHARICA, brošira- na, \$1.00, vezana	ANARCHISM AND SOCIAL- ISM, (Geo. Plechanoff), vezana60	PROLETAREC	
SVETOVNA VOJNA IN ODGO- VORNOST SOCIALIZMA. (Et- bin Kristan)	ANCIENT LOWLY, (C. Os- borne Ward) dve knjige, 1813 strani, vezane	5.00	3639 W. 26th Street,	
USTAVA, ruske socialistične fed- erativne republike	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	Chicago, Ill.	
VARONA KUCHARICA, (Marija Remec), vezana	BRASS CHECK, (Upton Sin- clair). Slika korumpiranosti ka- pitalističnega žurnalizma, ve- zana	1.20		
VOLJA IN DEJANJE, (psiholo- gična analiza)	"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (Da- vid Karsner), vezano v platno	1.20		
	END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60		